

Posudek na disertační práci Michaely Lencéšové *Štefan Polakovič a slovenský politický katolicizmus*, Praha FHS UK 2023

Nejprve je podle mého názoru třeba ocenit výběr tématu, které má vysoce přesahový charakter, už vzhledem k tomu, že zkoumání těchto otázek souvisí i s politickými kontexty takové diskuse, neboť slovenská extrémní pravice, která je zastoupena i na parlamentní půdě, se hlásí zcela veřejně k některým myšlenkám válečného státu, což ukazuje, že tato problematika vstupuje stále do veřejného prostoru a není jen předmětem historiografického výzkumu.

Dizertační práce se soustředí v šesti kapitolách na výzkum v oblasti politického myšlení Štefana Polakoviče, jednoho z ideologů fašistického Slovenského štátu, který se svými ideovými konstrukty blížil nacionálnímu socialismu. V úvodu podává autorka přehled vývoje slovenského politického katolicismu jako fenoménu církevního politického myšlení v období konce 19. století a první poloviny 20. století. Zároveň v něm identifikuje prvky fašizujících tendencí, které se prolínaly s katolicismem. Autorka pak následně zařazuje Polakoviče do okruhu spolupracovníků Jozefa Tisa, kteří se snažili uspět v politickém souboji s okruhem Vojtecha Tuky v metodě, jak zavádět nacistické ideje do praxe Slovenského štátu, ale současně v jiném ideovém modu, než konkurenční Tukovy koncepty. Polakovič tak do určité míry navazoval na předchozí Tisovy úvahy o proměně politického prostředí na Slovensku v duchu posílení křesťanské myšlenky souběžně s nacionalismem. V práci bylo velmi přesně analyzováno, že zástupci antidemokraticky a nacionalisticky naladěného směru uvnitř katolické církve, typologicky podobní nejen na Slovensku, ale i ve velké části evropských zemí, projevovali velkou skepsi k myšlenkám liberálního humanismu, individualismu, politického a ekonomického liberalismu. V tomto milieu byla také silně deklarována polemika s ideologickými východisky socialismu a komunismu. Alternativou k politickému uspořádání liberální

demokracie se pak z jejich pohledu nabízel stavovský řád, který mimo jiné eliminoval pluralitní působení politických stran.

Velmi dobře autorka přibližuje, jak se Polakovič pokoušel ve svých ideových konstrukcích aplikovat právě i zásady papežského učení, týkající se křesťanského korporativismu, stejně jako předchozí programové zásady ľudové strany, které pak spojoval přímo s nacistickými pojmy, ovšem pokouší se je poněkud ideově přeznačit (jako byla otázka „Volksghemenischaft“-národního společenství). Polakovič současně šířil i své konceptuální podněty i mezi slovenskou mládež. Vzhledem k jeho ideologickým východiskům tvrdě odmítal SNP a v jeho době se stal jedním z vůdčích propagandistů. Autorka se věnuje rovněž důležitému tématu působení významné reprezentace v zahraničí, usilující o opětovné utvoření slovenského státu v kontextu změn, která by přinesla případná konfrontace mezi Východem a Západem.

Jako jednu z originálních poloh práce vnímám pokus o analýzu katolického segmentu ideologie slovenského válečného státu, který zatím nebyl detailněji zkoumán, byť nyní vyšly některé z prací, které se tématice věnují (jako např. Milolav Szábó v knize „Klérofašisti. Slovenskí kňazi a pokušenie radikálnej politiky (1935-1945)“, Bratislava 2019). V práci autorka zmiňuje jako jeden z hlavních zdrojů jeho filozofie Mauricea Blondela, známého jako filozofa akce, který se současně angažoval v duchu spíše liberálnějšího katolicismu a byl oponentem protifašistického hnutí Action Française. Z toho pro mě vyplývá pro autorku otázku, jak si vysvětluje, že Polakovič však ve svém díle adoruje autoritativní síly. Nevidí v v recepci Blondelovy filozofie u Polakoviče jistý rozpor? V práci současně postrádám zmínku o rodinném zázemí a formativních prvcích mládí.

Práce každopádně přináší nové podněty mimo jiné z hlediska vymezení pojmů a metodologického přístupu a naznačuje i další možné směry bádání,

například v otázce působení slovenského exilu. Proto ji plně doporučuji k obhajobě. Klouil bych se zároveň k tomu, aby práce mohly vyjít i v monografické podobě.

Doc. Mgr. Jaroslav Šebek, Ph.D. DSc.
Historický ústav AV ČR, v.v.i.